

Állítsuk az EU költségvetést az emberek és a bolygó szolgálatába! Ajánlások a 2014 – 2020-as kohéziós politika számára

Készült környezetvédő civilek fejlesztéspolitikai javaslati, regionális civil fejlesztéspolitikai konferenciák ajánlásai és az „EU alapok, Te érted?!” projektötlet-pályázat résztvevőinek javaslati alapján

- 1.) Bevezető – a projektötlet pályázat ismertetése
- 2.) A beérkezett pályaművek ismertetése
- 3.) Javaslatok az ökoszociális piacgazdaság kiépítésére
- 4.) Összegzés

1. Bevezető – a projektötlet pályázat ismertetése

Számos környezet- és természetvédő civil szervezet már hazánk európai uniós csatlakozását megelőzően ráirányította figyelmét a területfejlesztés és a fokozatosan kibontakozó, később nagy mértékben uniós forrásokhoz köthető fejlesztéspolitika környezeti hatásaira, és ezzel kapcsolatban kifejtette álláspontját annak érdekében, hogy a területfejlesztési, fejlesztéspolitikai döntések a fenntartható fejlődést szolgálják.

2012-ben a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Közép- és Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózattal közösen olyan programot indított, amelynek segítségével fel kívánta mutatni, hogy a civil társadalom és az állampolgárok is számtalan jó ötlettel rendelkeznek arra vonatkozólag, hogy hogyan lehetne és kellene az uniós fejlesztési forrásokat a fenntarthatóság elvei és céljai mentén felhasználni. Ennek érdekében EU alapok, Te érted?! címmel projektötlet-pályázatot hirdetett azzal a céllal, hogy magánszemélyeket és civil szervezeteket ösztönözzön olyan projektötletek megalkotására, melyek megvalósítása a közjót szolgálja, valamint hozzájárul a helyi közösség fenntartható fejlődéséhez és a környezet védelméhez. A pályázatban fontos szempont volt, hogy az ötlet konkrét, kézzelfogható eredményt mutasson fel termék, illetve szolgáltatás formájában, emellett elvileg támogatható legyen az EU regionális fejlesztési alapjaiból.

A pályázatot nyolc közép-kelet európai országban hirdették meg a KKE Bankfigyelő Hálózat és partnerei, a nemzetközi díjátadóra Brüsszelben kerül sor 2013 februárjában. A magyarországi pályázatra negyvenöt projektötlet érkezett, melyek közül tizenkettőt talált bemutatásra érdemesnek a – az energia, közlekedés, közösségfejlesztés és civil szervezetek körében jártas szakértőkből álló – szakmai zsűri, valamint közülük négyet pénzjutalommal díjazott. A díjak átadására 2012. december 12-én, a budapesti Európa Pontban került sor.

A projektötletek közös jellemzője, hogy mind olyan megoldásokat kínálnak, melyek nemcsak a környezetvédelemhez és a közösségépítéshez járulnak hozzá, hanem munkahelyeket teremtenek és az emberek olyan irányú szemléletformálására törekednek, amely során elsajátíthatják azokat a készségeket, kompetenciákat, amik a fenntartható életmód kialakításához szükségesek. A közösségi javító műhely ötlete, a közösségi kert és komposztáló, az építési maradékanyagok adományboltjának megvalósítása is olyan pozitív hozadékkal jár, mely jelentősen segítene a helyi lakosság környezettudatosságá és önellátóvá válásában.

2. A beérkezett pályaművek ismertetése

Díjazott projektötletek:

A projektötlet címe: **Javítsd Magad!**
Ötletgazda: Zöld Fiatalok Egyesület pécsi csoportja (ZöFi)
A megvalósítás helye: Pécs
Honlapcím: <http://pecs.zofi.hu>

A pályázat célja és tartalma: A projekt alapvető célja megmutatni a fiataloknak, hogy az ő hétköznapi életükben milyen módokon valósulhat meg a fenntarthatóság, hogyan tudják alternatív módon hasznosítani, vagy megjavítani, felújítani az elhasznált, elromlott, kidobásra ítélt használati tárgyakat, játékokat, háztartási eszközöket, kerékpárokat. Ezáltal fejlesztik a közösségekben nélkülözhetetlen társas kompetenciákat, illetve olyan készségeket, melyek a mindennapi életben, illetve a munkaerőpiacon is hasznosak. Ennek érdekében Élmény Kommandóba szervezik a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalokat, akik kortársaikat szólítják meg és vonják be a Pécs marginalizálódó területeire szervezendő kitelepülések során. Mindezt egyrészt egyéni szinten, a saját meglévő kompetenciák felhasználásával és fejlesztésével, másrészt közösségi tevékenységként, egymást segítve, egymás tapasztalatainak, készségeinek megosztásával teszik. A projekt fő célcsoportja a hátrányos helyzetben élő fiatalok, és a már meglévő, illetve a projekt folyamán felépülő közösségeik.

Az ötletgazda hosszú távú céljai közt szerepel egy olyan közösségi szerviz megalapozása, ahol az általuk biztosított helyszínen, rendszeres időközönként lehetőséget és eszközöket biztosítanak a fiataloknak a saját és egymás használati tárgyainak, háztartási eszközeinek, kerékpárjainak a cseréjére.

A projektötlet címe: **Hamuba sült pogácsa**
Ötletgazda: Hamuba Sült Pogácsa, Nyíregyházi Kulturális Kreatívok, az Inspi-Ráció Egyesület támogatásával
A megvalósítás helye: Nyíregyháza és vonzáskörzete
Honlapcím: <http://nyiregyhazipenz.blogspot.hu/>

A projektötlet célja és tartalma: Az elképzelés célja Nyíregyháza és vonzáskörzetében a helyi termelési és fogyasztási szerkezet kialakítása, mely a szabadpénz elveire épülő pénzhelyettesítő rendszer bevezetését segítené elő. A pályázók egy összetartó társadalmi kultúrát kívánnak létrehozni, mely a természettel és az egymással való együttműködést hangsúlyozza: a munkamódszer a fokozatos építkezésen alapul, emellett a pályázók a gyakorlati munkán keresztül kívánják újrastrukturálni a társadalmi rendszert, amellyel lehetőséget nyújtanak a résztvevők tanulási képességeinek fejlesztésére is. Első lépésként az emberek közötti bizalmat szeretnék helyreállítani, közösségi tevékenységek, pl. városi kertészkedés, közösségi kölcsönző rendszer bevezetése, könyvcseré akció segítségével.

A szabad pénz elvén működő pénzhelyettesítő bevezetését utcai kampányok, kulturális kreatív találkozók, ismeretterjesztő előadások és párbeszédkörök szervezésével, valamint jogi-, közgazdasági, és fedezetet biztosító tőkeképzéshez értő emberek bevonásával alapozzák meg. A kalákakörök és a helyi termelői piac elindítása szintén az új, fenntartható gazdasági rendszer megalapozását szolgálja.

A program egy olyan közösségi tulajdonban létrejövő pénzhelyettesítő eszköz bevezetését alapozza meg, amely Silvio Gesell által leírt szabadpénz, vagy forgásbiztosított pénz elvén működik. A szabad pénz eltér a ma használatos kamatos pénztől. A pénz egy olyan eszköz, amit a közösség a munkamegosztásának szervezésére, és az ezzel kapcsolatos elszámolására használ. Tehát nem a pénz rendelkezik értékkel, hanem az a munka, amit az emberek végeznek. A pénz csupán egy eszköz. Egy közösségi eszköz. Mivel mindenki használja ezt a közösségi eszközt, ezért egy jelképes összeget havi rendszerességgel befizet a közösség számlájára, lényegében pénzhelyettesítő díjat fizet. A közösség ezt az összeget a közösségi javak fejlesztésére fordítja. Mivel a pénzt veszteség nélkül nem lehet megőrizni, ezért mindenki abban érdekelt, hogy elköltse azt. Mivel mindenki ebben érdekelt, ezért a pénz forgási sebessége megnő. Vagyis a pénzihiány eltűnik a gazdaságból. Mivel a pénzhez könnyen hozzá lehet férni, és a közösségi javak is fejlődnek a pénz intézményrendszerének köszönhetően, ezért a termelés is elindul a minőségi termékek és szolgáltatások előállítására irányában. Csökken a munkanélküliség. Ugyanakkor a természeti erőforrásokra is kisebb terhelés rakódik, mert lesz helyi forrás infrastruktúrafejlesztésre, pl. hőszigetelés elvégzése. A tartós, és magas minőségi termékek és élelmiszerek előállítása is a hulladékcsökkenés, és az egészségesebb táplálkozás felé orientálja a társadalmat.

A rendszer lényeges alapelve, pedig az, hogy a pénzhelyettesítő eszköz a közösség tulajdona. A legfontosabb szerkezeti változóit közösségi döntéssel lehet megváltoztatni.

A projektötlet címe: *Fatelepítés előkészítése a vízelvezető csatornák mentén energiatermelés és biológiai sokféleség megőrzése érdekében*

Ötletgazda: Derekegyházért Közhasznú Egyesület

A megvalósítás helye: Derekegyház

A pályázat célja és tartalma: Önkormányzati tulajdonban és vízgazdálkodási társulat kezelésében lévő vízelvezető csatornák mentén, tájba illő fákkal történő fásítás előkészítése, amely a biodiverzitás megőrzése mellett munkát ad a helyi közösségnek, növeli az erdőterületeket, csökkenti a víz párolgásából adódó veszteséget és alapanyagot szolgáltat a helyi közintézmények fűtéséhez. Ezzel egyúttal csökken a külső energiaforrásoktól való függőség, valamint megvalósul a település energetikai önfenntartása.

Az egyesület és a helyi önkormányzat közötti szoros együttműködés eredményeként számos fejlesztés került és a jövőben kerül közösen kidolgozásra és megvalósításra. Az „EU alapok, Te érted?!” pályázat keretében nyertes projektötlet ebbe a komplex fejlesztési programba illeszkedik. A bemutatott projektek helyszínei közül Derekegyház a legkisebb lélekszámú település.

Az elmúlt években az infrastrukturális beruházások során napelemes lámpák kerültek elhelyezésre a forgalomlassító szigetek mellett, a művelődési házhoz vezető sétány mentén és a kerékpárút főútvonal keresztesítésében.

Annak érdekében, hogy a közintézmények fűtési költségeit csökkenthesse a helyi önkormányzat, megkezdte a kazánok lecserélését elnyert pályázati támogatásokból, ezáltal az iskola, óvoda, polgármesteri hivatal aprítékkazános tüzelésre tér át 2013-ban. Jelenleg elbírálás alatt áll a művelődési ház aprítékkazánal való ellátására vonatkozó pályázata.

A fűtészakszerűsítés azonban önmagában nem elég ahhoz, hogy a rendszer költséghatékonyan működjön, szükséges a helyben kitermelhető, megtermelhető fűtési alapanyag biztosítása is. Derekegyház külterületén elhelyezkedő erdőterületein, csatornák partjain, közutak és mezőgazdasági utak mentén jelentős mennyiségű nyesedék keletkezik, amely jelenleg hulladékként nem került hasznosításra. A szomszédos település, Nagymágocs Nagyközség Önkormányzata nyertes pályázatának köszönhetően megvásárlásra került egy aprítékológép, amelyet másik három, köztük a derekegyházi Önkormányzattal közösen használnak. Az aprítékológép 2013. évtől kezdve a helyben keletkezett nyesedéket, fahulladékokat dolgozza fel. A közintézmények fűtéséhez szükséges aprítékmennyiséget a fenti források nem biztosítják, ezért a helyi önkormányzat energiaültetvények telepítésébe kezdett.

A 2011-ben Európai Unió támogatásból megvalósult PMT technológiájú szennyvízkezelő-mű a biológiai eljárás során keletkezett vizet a tisztító mellé telepített, közel 4 hektár területű nyárfatelep hasznosítására fordítja, így téve még környezetbarátabbá a technológiát.

A nyárfák az „öntözőfürtök” egyik oldalára kerültek csak beültetésre, a szabadon álló másik oldalt az idei évben közmunkaprogram keretében ülteti be az önkormányzat szintén nyárfával. További, közel másfél hektárnyi energiaültetvény készült el, szintén közmunkaprogram eredményeként.

Távolabbi célok között szerepel a középületek további külső szigetelésének elvégzése, a közintézmények elektromos áramigényének napelemes rendszerrel való biztosítása. Ez utóbbira benyújtott pályázat forráshiány miatt került tartaléklistára 2011-ben, ezért a pályázati forrás újranyitáskor ismételt benyújtásra kerül a pályázat.

A projektötlet címe: **CSAK Farsang (Cserélj, Adakozz, Kreatívkodj!)**
REduce – REuse – REcycle - PARTY

Ötletgazda: greenland csoport civil társaság – a TIT Stúdió Egyesület támogatásával

A megvalósítás helye: Budapesten és országosan

Honlapcím: <http://www.greenportal.hu>

A projektötlet célja és tartalma: A projekt elsődleges célja a túlzott fogyasztás során keletkező hulladék minél nagyobb arányú környezettudatos hasznosítása - például a megunt használati tárgyak cseréje útján - és e tárgyak kreatív felhasználását bemutató művészek műhelyfoglalkozásával kiegészülő, rendszeres időközönként tartandó rendezvények szervezése. A pályázati támogatásból a cserebere piac és hazai újrahasznosító kreatív művészek interaktív bemutatója februári, farsangi alkalma valósul meg.

A pályázat további célja egy országos hálózati platform létrehozása annak érdekében, hogy a „bevált gyakorlat” széles körben terjedjen fővárosi és országos szinten. Azon érdeklődők számára, akik saját pátriájukon belül tervezik hasonló ökoszociális akciók szervezését, a civil társaság tanácsadással segíti elő a szemléletváltás elterjedését/ elterjesztését. Építve a hasonlóan gondolkodó és cselekvő közösség egyre bővülő tagjaira, kialakítható egy közös „kincseinket” megosztó virtuális platform, ahol interaktív módon nem csupán anyagi javaink, hanem tudásunk, tapasztalataink is kicserélhetők, továbbadhatók és továbbfejleszthetők a közjót szolgálva. Ezáltal lehetőség nyílik számos spontán hazai civil kezdeményezés összefogására és továbbfejlesztésére, ahol az önszerveződés szabályai mentén maga a közösség igényei formálják a közös platformot.

Élve a világháló nyújtotta „határtalan” lehetőséggel, a pályázók tervezik az események nemzetközi szintre való kiterjesztését is lehetőséget nyújtva más országokból (leginkább EU tagállamokból) érkező újrahasznosító művészek bemutatkozására, tapasztalatcseréjére és tudásmegosztására a virtuális platformon.

További, ötletesnek ítélt pályaművek

A projektötlet címe: *Kölcsön bicikli rendszer a Kecskeméti Főiskolán*

Ötletgazda: Némethné Molnár Anna, Szabó Antal – a Kecskeméti Főiskola támogatásával

A megvalósítás helye: Kecskemét

A projektötlet célja és tartalma: A Kölcsön bicikli rendszer bevezetésének célja, hogy a Kecskeméti Főiskola Karai között könnyebbé, környezet és egészség tudatosabbá váljon a közlekedés; kialakuljon és működjön egy olyan alternatív közlekedési rendszer, amelynek közösség építő és környezetkímélő funkciója is van.

A három karon 10-10 egyedi chippel és GPS-el ellátott kerékpárt és speciális fedett tárolót helyeznének el a pályázók, amelyből – regisztrációs díj ellenében és egy chip kártya segítségével – a Kecskeméti Főiskola dolgozói és hallgatói kölcsönözhetnek a biciklit és használhatnák a karok közötti közlekedésre, könyvtárba járásra. A kerékpárok gyártását és a tárolók kialakítását közbeszerzési eljárás kiírásával valósítanák meg a pályázók, azonban a biciklik megjelenésének tervezésére, a rendszer nevének és egyes biciklik elnevezésének kitalálására a főiskola hallgatói és dolgozói között hirdetnének pályázatot, hogy részesei lehessenek a rendszer kialakításának és azt minél inkább a sajátjuknak érezzék. A Kecskeméti Főiskola honlapja mutatná be a rendszer általános leírását és használati utasítását, valamint a felhasználók itt jelentethetnék meg élménybeszámolóikat, tanácsaikat, felhívásaikat, mint egy közösségi portálon. A honlapon követhető lenne a kerékpárok tartózkodási helye, haladási iránya és az aktuális használója. A program fenntartása érdekében támogatókat és szponzorokat toboroznának, és számukra a hátsó keréken kialakított speciális sárvédőn biztosítanának reklámfelületet.

A programot különböző felületeken reklámoznák a főiskola polgárai számára, emellett környezettudatos szemléletformáló tevékenységek keretein belül előadásokat és interaktív foglalkozásokat, programokat tartanának az erőforrások felhasználásáról, a fenntarthatóságról, az alternatív közlekedési módokról és a kerékpáros közlekedés előnyeiről, lehetőségeiről.

A projektötlet címe: *Lakásfelújítási visszaváltó adománybolt*

Ötletgazda: ÁG Alapítvány

A megvalósítás helye: 1077 Budapest Wesselényi u. 17

Honlapcím: www.spicivas.lapunk.hu

A projektötlet célja és tartalma: Az ötletgazda olyan adománybolt létrehozását javasolja, amelyben a lakások, intézmények különböző javítási munkáinál megmaradt anyagokat (festék, szárazhabarcs, téglák, szigetelőanyag, bontott anyagok stb.) a tulajdonosaik díjmentes elszállítás fejében felajánlhatnák az adománybolt számára, így mentesülnének az elszállítással, illetve a tárolással járó gondoktól. A boltban az alapítvány önkéntesei, valamint olyan alkalmi munkavállalók dolgoznának, akiknek a peremhelyezte miatt a munka kiváló alkalmi keresetforrást jelentene. Ők végeznék a maradékok szortírozását, *rendszeresítését, párosítását*, összeöntését (festékek, lakkok esetében) és értékesítését. A felhasználható anyagokat a szociálisan rászorultak kedvezményes áron vásárolhatnák meg, s a bevételből fedeznék a munkatársak bérét is, így téve önellátóvá az adományboltot. A projekt megvalósítása során csökkenne a környezeti terhelés, mivel a még felhasználható anyagok nem a szeméttelrepre, illegális lerakóhelyekre kerülnek.

A projektötlet címe: *„Ilyen a természetem!”*
Ötletgazda: Szitta Emese, Szitta Tamás, Balázsi Péter
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 34. számú
Bükki Helyi Csoport
A megvalósítás helye: Bükki Nemzeti Park
Honlapcím: <http://www.mmebukkihcs.eoldal.hu/>

A projektötlet célja és tartalma: Pályakezdő fiatalok bevonása természetvédelmi tevékenységekbe a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) működési területén, ezáltal tapasztalatszerzés a természetvédelem terén, kapcsolati tőke növelése, látókör bővülése, gyakorlati segítségnyújtás a BNPI és az MME Bükki Helyi Csoport számára. Az ötletgazda ezért – a főiskola és a munkaügyi központ által is megerősített tapasztalatokra építve – koordinációs irodát hozna létre az egyesület irodájában, és a gyakornoki lehetőségeket online, valamint a helyi nyomtatott és elektronikus sajtóban, valamint a célcsoport által látogatott rendezvényeken kívánja hirdetni. A személyenként legalább három hónapos gyakornoki program igény és lehetőség szerint, külföldi civil szervezetek bevonásával egy hónapos szakmai csereprogrammal is kiegészülhet, ami a fiatalok külföldi tapasztalatszerzését és nyelvtanulását szolgálja. Mindezek által a projekt segíti a fiatalok álláskeresését, miközben a természetvédelmi feladatok ellátásához is hozzájárul.

A projektötlet címe: *Jöttem- szőttem, megmutatom!*
Ötletgazda: Bobikné Sándor Erzsébet, Barota Mihály Általános Művelődési Központ
A megvalósítás helye: Bököny

A projektötlet célja és tartalma: A pályázat célja a szöveg hagyományának átadása, megismertetni a helyi lakossággal a település értékeit, valamint elsajátítani a természetes anyagok használatának fortélyait. Heti egy alkalommal két órás szövekkört szervezne a pályázó, mely során a résztvevők megismerkednének a szövessel kapcsolatos szokásokkal, a helyi népdalokkal és táncokkal. A foglalkozásokat videofelvétellel örökítenék meg, és az ott elsajátított szokásokat a település rendezvényein mutatnák be, valamint az elkészült munkákból kiállítást szerveznének, később pedig elajándékoznák, majd árusítanak is. Mindezzel hozzájárulnának a helyi szokások, hagyományok összegyűjtéséhez, archiválásához, és nem utolsósorban a generációk közötti párbeszéd és együttműködés megteremtéséhez. A természetes anyagok használatával csökken a környezetszennyezés, ezen anyagok visszakerülnek a hétköznapi használatba, ami által felértékelődnek.

A projektötlet címe: *Sakk-matt a parkban*
Ötletgazda: Bihardiószegi I-VIII osztályos Iskola – Szabó Gizella
A megvalósítás helye: Románia, loc. Diosig, jud Bihor
Honlapcím: <http://bibliotecadiosig.blogspot.ro/>

A projektötlet célja és tartalma: A tervezett fejlesztés célja, hogy a jelen állapotában az iskola tanulóira és dolgozóira mentálhigiéniai és esztétikai szempontból károsan ható területet üdítő élményt adó zöldfelületté és logikai sportversenyek, szabadtéri tevékenységek vonzó színhelyévé varázsolja a pályázó, az intézmény és a polgármesteri hivatal munkatársainak közreműködésével. A projekt keretében egy, az iskola körüli, jelenleg elhanyagolt terület parkosítására, valamint a parkban szabadtéri sakkasztal kialakítására, nagyméretű sakkfigurák beszerzésére kerülne sor.

A projektötlet címe: Komposztáljunk Közös Program
Ötletgazda: SZIKE Környezet- és Egészségvédelmi Egyesület
A megvalósítás helye: Budapest
Honlapcím: www.szike.eu

A projektötlet célja és tartalma: A háztartási hulladék hozzávetőlegesen egyharmada olyan szerves anyag, amely különösebb beavatkozás nélkül komposztálható. A keletkezés helyén történő komposztálás a legtöbb esetben nem ütközik különösebb akadályba, csupán néhány négyzetméternyi földterületre van szükség. Komposztálni lehet kertben, udvaron, parkban, köz- vagy magánterületen egyaránt. A keletkező komposzt rendszerint a környező növényzet, esetleg a szobanövények tápanyag-utánpótlására a helyszínen vagy annak közelében felhasználható. Gond csupán olyan sűrűn lakott településeken, településrészekben, vagyis a lakótelepeken merül fel, ahol a keletkező alapanyagok helyben történő

komposztálása a lakosság számához képest rendelkezésre álló csekély terület miatt eddig kivitelezhetetlennek tűnt.

A projekt célja, hogy egy lakótelepeken megvalósítható közösségi komposztálási módszert mutasson be. A program kulcsa egy 3x3 méteres, elkerített, zárható ajtóval rendelkező, kerítésdrótból készített karám, amely a komposztáláshoz szükséges silókat védi az illetéktelenektől. A karámba csak a programban résztvevő lakóközösségek vagy családok tagjai tudnak bejutni, akik a házi komposztálással a környezetvédelemhez, a háztartási kiadások csökkenéséhez (szemétdíj) és a közösségépítéshez is hozzájárulnak. A közösségi komposztálás során keletkező komposzt lehetőséget teremt egy Közöségi Kert létesítéséhez, ahol a tápanyag segítségével a résztvevő családok megtermelhetik saját zöldség-gyümölcs szükségletüket. A program a karámok felépítését, a komposztálók beszerzését, továbbá a kommunikációs és szervezési feladatokat foglalja magában.

Hasonló ötletről szól a következő két pályázat:

A projektötlet címe: *Az összetartozás kertje - közösségi szociális kert*
Ötletgazda: Messzelátó Egyesület
A megvalósítás helye: Budapest
Honlapcím: www.messzelato.hu

A projektötlet címe: *ZÖLDSÉG*
Ötletgazda: Veres Réka
A megvalósítás helye: Budapest

A projektötlet célja és tartalma: Különböző társadalmi rétegek bevonásával megvalósuló mintaértékű közösségi, szociális kert létrehozása Budapest városias életmódú kerületeiben, az ott élők önellátóvá válása érdekében.

A pályázók olyan termelési módszereket és fogyasztási szokásokat szeretnének elterjeszteni, amelyek a társadalom és az egyén valódi jólétét, a társadalmi esélyegyenlőséget, az igazságosságot szolgálják, egyúttal megvalósítják az erőforrásokkal való fenntartható és takarékos gazdálkodást, valamint hozzájárulnak a környezeti értékek pusztulásának elkerüléséhez. A pályázat megvalósításával a vidéki életmód városban is alkalmazható fenntartható (természetes, energiatakarékos, egészséges) elemeit szeretnék meghonosítani.

A Messzelátó Egyesület pályázata kiemeli, hogy a megvalósult közösségi kertektől eltérő módon, nem baráti társaságok művelnék meg az egyes parcellákat, hanem a magyar társadalom legkülönbözőbb reprezentatív csoportjai. Ezzel a kert nem csak közösségi, de szociális térré is alakul. A közös munka során, illetve a szervezett programokon a résztvevőknek lehetőségük van egymástól inspirációt, ötletet, kreatív gondolkodási sémákat elsajátítani, ami egyéb körülmények között nem, vagy csak szélsőséges esetben tudna megvalósulni. Így a közös tapasztalaton, megismerésen alapulva elkezdődhetne a hátrányos helyzetű csoportok jelképes integrációja is.

A programok, jellegükből adódóan hozzájárulnak a környezetvédelemhez is, mivel a termesztett növények tisztító hatásuk révén elősegítik a levegőminőség javulását, valamint a helyben termelés következtében csökkenne a szállítással keletkező károsanyag kibocsátás is.

3. Javaslatok az ökoszociális piacgazdaság kiépítésére

Amint arra a projektötletek is rámutatnak, a kohéziós politikának az ökológiai eltartó képesség határait meg nem haladó, ökoszociális piacgazdaság kialakítását kell szolgálnia. A gazdasági versenyképesség nem lehet önálló és önhatalmú cél. A gazdaságnak az életminőség és a társadalmi jólét növelését kell szolgálnia. A társadalmi cselekvést az anyagi értékeken túlmutató értékrend és az egyetemes emberi értékek (fizikai, lelki, mentális egészség, művelődés, demokratikus jogok, szabadidő, biztonság, családi és közösségi kapcsolatok, a környezet minősége) tiszteletben tartása határozza meg. Ugyanis együttműködés, kölcsönös megértés, bizalom és jó erkölcs nélkül anyagi értékeket sem lehet létrehozni.

A kohéziós politika a következőkkel járjon hozzá a fenti célokhoz:

- Támogassa az energia- és erőforrásigény csökkentését, magas hozzáadott értékek előállítását, a helyi gazdaságok önrendelkezési és önellátási célú fejlődését, tudás alapú társadalom kialakítását, egyúttal
- megelőzve, hogy a magánhaszon externáliái a társadalomra háruljanak;
- elutasítva a „csővégi megoldások” támogatását;
- tiszteletben tartva és előmozdítva a szubszidiaritás és a partnerség elvét a térségek önrendelkezése és önfenntartása érdekében, ezáltal biztosítva, hogy a helyi erőforrások és megtermelt hozzáadott értékek a helyi piacok révén helyben hasznosuljanak;
- támogatva a társadalmi igazságosságot, a problémák megelőzését, a közösségfejlesztést stb. célzó intézkedéseket;
- támogatva a fenntartható termelési és fogyasztási minták elterjesztését és az erőforrások hatékony és körültekintő, fenntartható hasznosítását célzó innovációt.

A fenti célokat a következő **elvek** figyelembevételével kell megvalósítani.

- a) **Gazdaságilag nyereséges tevékenységeket** elsősorban a kereslet megteremtésével kell ösztönözni; ill. visszatérítendő támogatásban is részesülhetnek a nyereséorientált vállalkozások, azonban vissza nem térítendő támogatásra nem lehetnek jogosultak ezek piac- és versenytorzító hatása miatt.
- b) A magyar fejlesztési politika a **foglalkoztatást** ne kezelje elszigetelten, csak a gazdaság igényeit kiszolgáló elemként, szakítson azzal az elképzeléssel, amely a polgárokat a gazdasági folyamatok élő erőforrásaivá silányítja. A fejlesztéspolitikai és társadalompolitikai célokat szoros összhangban kell kezelni. A foglalkoztatás erősítésére végrehajtott fejlesztések hosszú távú eredményességének feltétele az öntevékenység, a társadalmi tőke és közbizalom párhuzamos fejlesztése. Ezért elengedhetetlen állampolgári részvétel, a helyi közösségek és a civil szektor fejlesztése. Az emberek jövedelemszerzési lehetőségeinek érdekében a fejlesztéspolitika támogassa az élethosszig tartó tanulást és a foglalkoztatásba ágyazott képzést, a termelő eszközök tulajdonosává válást és a piacra jutást. Olyan foglalkoztatási módok kialakítására törekedjen, amelyek lehetőséget adnak a munkában és a családban betöltött szerepek harmonizálására.
- c) **Komplex programok:** a kohéziós politika programjainak lehetővé kell tenniük és szorgalmazniuk kell komplex, beruházási és „soft” elemeket egyaránt tartalmazó fejlesztések támogatását. Ezzel megelőzhető a komplex fejlesztések különálló projektekre való szétaprózódása, amikor is egy-egy projektpályázat sikertelensége a teljes, összetett fejlesztési program értelmét és sikerét megkérdőjelezheti.
- d) **Partnerség:** Az Európai Unió által is kulcsfontosságúnak tartott jó kormányzás elősegítése érdekében a kohéziós politikanak hangsúlyozottan kell támogatnia az aktív állampolgárság, önszerveződő közösségek és a civil társadalom megerősítését. A fejlesztéspolitika prioritásainak, intézkedéseinek kialakításába érdemben be kell vonni a társadalmi szereplőket, beleértve a civil szervezetek széles körét is minden szinten. A támogatási feltételeket az egyes célszektorok adottságaihoz kell igazítani, hogy azok a forrásokat hatékonyan és eredményesen hívhassák le a köz javára. A technikai segítségnyújtás keretből támogatni kell a társadalmi szereplők kapacitásfejlesztését, hogy azok eredményesen vehessenek részt a kohéziós politika kialakításában és végrehajtásában.

A fenti célok érdekében a fejlesztési forrásokkal az alábbi **intézkedéseket** kell támogatni.

Mezőgazdaság, vidékfejlesztés:

- a nagytáblás művelési rendszer szerkezetátalakítása, működőképes mezőgazdasági kisgazdaságok kialakítása;
- intenzív gazdálkodási formájú területek extenzív gazdaságokra átállítása;
- mezővédő erdősávok rendszerének természetvédelmi szempontú kialakítása;
- természet kultúra és technológiaváltás a klímaváltozás hatásaihoz való adaptáció elősegítésére;
- visszatérés a szerveztrágya-alapú talajerő visszapótláson alapuló termelési rendszerekhez;
- komplex, sokcélú, ökológiai elveknek megfelelő, a helyi társadalmak hagyományain és tudásán alapuló vidékfejlesztés.

Energiaszektor:

- függetlenedés elősegítése a nagy ellátórendszerektől, önálló mikrohálózatok kialakítása (gazdasági társaságokra és lakossági részre elkülönítve);
- áttérés a megújuló energiaforrások kisléptékű, helyi használatára; az energetikai célú biomaszatermelés nem veszélyeztetheti az élelmiszertermelést;
- közvilágítási rendszer átalakítása és korszerűsítése az energiatakarékosság és a biodiverzitás védelme érdekében;

Társadalmi kohézió:

- interszektorális együttműködési programok támogatása;
- aktív állampolgárságot fejlesztő programok támogatása;
- civil szervezetek humán erőforrás-kapacitásának fejlesztése;
- térségi felzárkóztató programok a lakossági öngondoskodási kezdeményezések támogatásával;
- közösségi kezdeményezések támogatása, közösségi terek kialakítása;
- civil monitoring rendszerek feltételeinek biztosítása, helyi szintű döntések átláthatóságát biztosító programok;
- decentralizált döntéshozói rendszerek megerősítése, ezekbe a társadalom bevonása a részvétel elve alapján;
- infokommunikációs akadálymentesítés.
- Közösségi célú fejlesztések esetén legyen kötelező konzorciumi partnerként bevonni civil szervezeteket.

Gazdaság:

- a helyi termékeken alapuló fogyasztási rendszerek elemeinek kialakítása és megerősítése, a helyi gazdaságot erősítő mechanizmusok támogatása
- szociális vállalkozások ösztönzése
- ökoszisztéma-szolgáltatásokra alapozott termelő rendszerek kialakítása, másodnyersanyag-alapú feldolgozóipar támogatása

Közlekedés:

- a gyalogosközlekedést támogató intézkedések és fejlesztések, forgalomcsillapítás
- a vasúti teherforgalom fejlesztése, pályakorszerűsítés, villamosítás, az Egységes Európai Vonatbefolyásoló Rendszer korszerű kiépítése;
- városi tömegközlekedésben a villamospályák korszerűsítése, az elővárosi közlekedés fejlesztése;
- munkásbeszállító és telekocsi rendszerek támogatása;
- városi kerékpárkölcsonzó rendszerek kialakítása és a kerékpározás biztonságát növelő intézkedések, fejlesztések;
- közutak tehermentesítési programjai

Közigazgatás:

- járásközpontú fejlesztési tervek és integrált települési környezetvédelmi programok támogatása;
- e-alapú ügyintézési rendszerek társadalmi elérhetőségének javítása, beleértve a társadalmi igényekhez való igazítást, a társadalom felkészítését ezek használatára;
- párhuzamos kapacitások felszámolása.

Környezet- és természetvédelem:

- települési szintű, rekreációs és védőfunkciójú új zöldfelületek kialakítása;
- vízgyűjtőalapú környezetgazdálkodási és erőforrás-használati tervek készítése;
- természeti rendszerek hálózattá szervezését elősegítő fejlesztések és intézkedések támogatása;
- nád- és gyepgazdálkodás alatt álló területek hasznosításának elősegítése;
- fenntartható termelési és fogyasztási minták elterjesztését, népszerűsítését szolgáló intézkedések, kampányok
- képzési és gyakornoki programok;
- másodnyersanyagok hasznosítását szolgáló kezdeményezések támogatása.

4. Összegzés

A Magyar Természetvédők Szövetsége fontosnak tartja az „EU alapok, Te érted?!” pályázatra érkezett, kiváló ötletek megvalósulását és sokszorozódását. Ezért a zsűri által a legjobbnak tartott 12 projektötletet a Magyar Természetvédők Szövetsége ajánlja azon döntéshozók figyelmébe, akik befolyással rendelkeznek az EU-s kohéziós források prioritásainak kijelölése terén. Javasoljuk, hogy a fejlesztéspolitikai tervezés, programozás keretében készüljenek a fent bemutatott pályaművekben foglalt ötletre épülő támogatási konstrukciók, hogy az ilyen és ehhez hasonló kezdeményezések révén Magyarország hatékonyan, a fenntarthatóság jegyében és a helyi közösségek javára használhassa fel az uniós forrásokat.

Az Európai Bizottság és az European Climate Foundation – a Magyar Természetvédők Szövetsége és a CEE Bankwatch Network közvetítésével – támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság az European Climate Foundation nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásért.

Europe for Citizens
Programme

